

EFTERSKOLERNES EFFEKT PÅ UNGES UDDANNELSE OG BESKÆFTIGELSE

Tillæg til Efterskolen nr. 4 2008

Capacent Epinion
September 2008

1. ET EFTERSKOLEOPHOLD...

...kan knække effekten af negativ social arv

...bidrager til, at flere unge får en ungdomsuddannelse, når vi ser på 10. klasseelever

Dette er nogle af de hovedkonklusioner, Capacent Epinion drager på baggrund af en registerbaseret analyse om den godt halve million unge, der har afsluttet 9. eller 10. klasse i perioden 1997-2006. Dette er en kort pixi-udgave af undersøgelsen, mens selve rapporten og dermed det tekniske dokumentationsgrundlag for nedenstående konklusioner kan hentes på www.efterskoleforeningen.dk

1.1 FLERE SKAL GENNEMFØRE EN UNGDOMSUDDANNELSE

Flere unge skal gennemføre en ungdomsuddannelse

Et bredt flertal i Folketinget er enig om, at **95 % af en årgang i 2015** skal gennemføre en ungdomsuddannelse. Der er ligeledes politisk enighed om, at det er et problem, at andelen af unge, der går i gang med en ungdomsuddannelse, er svagt faldende (andelen er således blot 80 %), og at der især på erhvervsuddannelserne er et meget stort frafald.

Hvordan klarer efterskoleeleverne sig?

Når tallene for de unges tilmelding til ungdomsuddannelserne gøres op, viser det sig, at 90 % af de elever der forlader efterskolernes 9. eller 10. klasse, har valgt enten en gymnasial ungdomsuddannelse (64,4 %), en erhvervsgymnasial ungdomsuddannelse (24,5 %), eller EGU/STU-uddannelser (1,4 %). Tilmeldingstallene afslører imidlertid hverken, om eleverne rent faktisk gennemfører den valgte uddannelse, om de flotte tal er udtryk for en positiv **effekt af efterskoleopholdet** eller for, at efterskolerne tiltrækker særligt uddannelsesmotiverede elever.

Efterskoleforeningen har derfor bedt Capacent Epinion om at belyse disse spørgsmål.

1.2 DATA OG UNDER-SØGELSESMETODE

Datagrundlag

Datagrundlaget for analyserne er registerdata fra Danmarks Statistik for alle unge, der har afsluttet grundskolen med 9., 10. eller 11. klasse i perioden 1997-2006 - i alt 578.874 elever.

Alle tidligere undersøgelser viser, at unges uddannelsesforløb og beskæftigelsessituation påvirkes af, hvor den unge vokser op, af forældrenes civilstatus, uddannelsesniveau, beskæftigelsessituation og økonomiske formåen, samt af karakteristika ved den unge selv såsom køn, etnicitet, faglig kunnen, motivation mv.

Opvækstmiljøets betydning

Der er således generelt størst sandsynlighed for at få en videregående uddannelse, hvis den unge er af etnisk dansk herkomst og vokset op i et stabilt hjem, hvor forældrene har et højt uddannelsesniveau og gode økonomiske kår. Tilsvarende er der mindst sandsynlighed for at være i beskæftigelse eller under uddannelse, hvis forældrenes uddannelsesniveau, beskæftigelsesstatus og indkomst er lav, og hvis der ydermere er tale om et skilsmissehjem og/eller et hjem omfattet af sociale foranstaltninger.

På baggrund af registerdata fra Danmarks Statistik har Capacent Epinion belyst effekten af efterskoleophold, kontrolleret for en lang række faktuelle baggrundsforhold vedr. de unges opvækstmiljø. Registerdata muliggør dog ikke en tilsvarende kontrol for effekten af kulturelle, holdnings- og motivationsmæssige forskelle blandt de unge. For en oversigt over den anvendte analysemodel, se afsnit 1.5. Det bemærkes særskilt, at forløb på specialskoler er udeladt af datagrundlaget.

Er der en efterskoleeffekt?

Hvis forskellige baggrundsforhold såsom køn, forældres indkomst, forældres civilstatus, mv., er ensartede for afgangselever fra folkeskolen og efterskolen, må det som udgangspunkt forventes, at unge fra efterskoler opfører sig tilnærmelsesvis ligesom folkeskoleelever og således træffer stort set de samme valg mht. ungdomsuddannelse, beskæftigelse, osv. Er der derimod forskelle i valgene, vil man kunne tale om en **positiv eller negativ efterskoleeffekt**.

1.3 EFTERSKOLEOPHOLDET HAR EN EFFEKT!

Capacent Epinions undersøgelse dokumenterer:

Analysens
hovedresultater

- At efterskoleopholdet øger sandsynligheden for, at afgangselever fra 10. klasse **påbegynder og fuldfører en ungdomsuddannelse uden afbrydelse**, samt...
- At de endvidere på langt sigt har større sandsynlighed for at **påbegynde en videregående uddannelse** end en afgangselev fra folkeskolen.

Nok så interessant i relation til ønsket om, at flere unge gennemfører en ungdomsuddannelse, er det, at undersøgelsen også dokumenterer:

- At efterskoleopholdet gør en positiv forskel for unge med en **negativ social arv**.

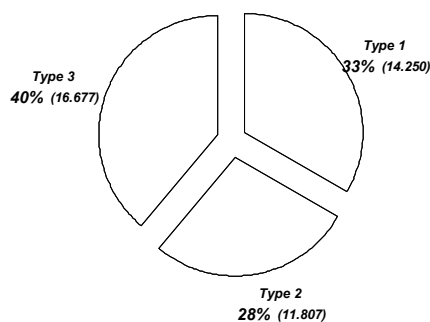
Undersøgelsen viser endvidere, at der er stor forskel på effekten i forhold til afgangselever fra 9. og 10. klasse, og at efterskolernes 9. klasse afgangselever ikke klarer sig så godt som folkeskolens.

1.3.1 FORSKELLE I FORLØB -FORSKELLIG ELEVSAMMENSÆTNING?

Hvilke unge
tager på
efterskole?

Det er oplagt at forestille sig, at den positive efterskoleeffekt er påvirket af, at især efterskolens 10. klasse består af elever med en uddannelsesfremmende positiv social arv. Capacent Epinion har derfor belyst, hvad der karakteriserer unge, som vælger et efterskoleophold. Analysen viser her, at der kan sondres mellem tre forskellige typer af efterskoleelever, som især adskiller sig på de sociale baggrundsvariable (f.eks. forældrenes indkomst og uddannelsesniveau).

Figur 1.1
Fordeling af
"efterskoletyper".
I modellen
indgår data fra
årgang 2004,
2005 og 2006

Den første type kan karakteriseres som unge fra mindre 'stærke' hjem og udgør ca. 33 procent af efterskoleeleverne. I denne gruppe har forældrene typisk en grundskoleuddannelse eller en erhvervsfaglig uddannelse. Forældrenes indkomst ligger typisk under gennemsnittet, og der er en overrepræsentation af skilte forældre. Bopælen er som oftest vest for Storebælt.

Den anden type kan navngives som unge fra 'elitehjem' og udgør ca. 28 procent af efterskoleeleverne. Forældrene til denne type har begge en videregående uddannelse, den samlede indkomst ligger over gennemsnittet, og bopælen er som oftest i en større by. Begge forældre er i arbejde, og der er en overrepræsentation af forældre med lederstillinger på høje niveauer.

Den tredje type er "den gyldne middelvej" og kan betegnes som unge fra 'stabile' hjem. Denne gruppe udgør ca. 40 procent af efterskoleeleverne. Forældrene til disse unge har typisk en erhvervsfaglig uddannelse som højeste uddannelse, men nogle har også en mellemlang videregående uddannelse. Begge forældre er typisk i arbejde, og de har en middelindkomst.

Beskrivende
statistik for
folkeskole- og
efterskoleelever

I forhold til en forventning om at uddanne sig, er de vigtigste forskelle mellem skoleformerne og internt mellem 9. og 10. klasse følgende:

- I folkeskolen har ca. 2 % i 9. klasse og 3 % i 10. klasse været i kontakt med de sociale myndigheder. For efterskolens 9. og 10. klasse er de tilsvarende tal hhv. 13 % og 8 %.
- Andelen af hjem, hvor forældrene ikke bor sammen er i folkeskolens 9. klasse 35 % og i folkeskolens 10. klasse 39 %. I efterskolens 9. og 10. klasse er tallene hhv. 44 % og 34 %.
- Andelen af elever med ikke-vestlig etnisk oprindelse er i folkeskolens 9. klasse 10 %, i folkeskolens 10. klasse 13 %, og i efterskolens 9. og 10. klasse hhv. 2 % og 1 %.
- Andelen fra Vestdanmark (som gennemsnitligt har en lavere uddannelsesfrekvens end Østdanmark) er i folkeskolens 9. klasse 50 % og i 10. klasse 59 %, medens der i efterskolen er hhv. 70 % og 69 %, som kommer fra Vestdanmark.
- Piger, som typisk har en højere uddannelsesfrekvens end drenge, udgør 48 % af folkeskolens 9. og 10.

klasse, mens de i efterskolens 9. klasse udgør 53 % og i 10 klasse 52 %.

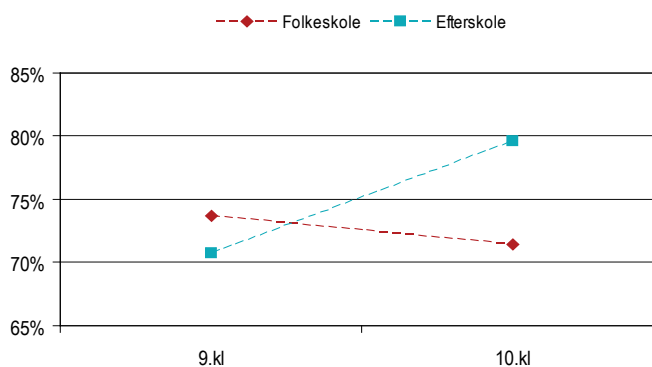
- I folkeskolens 9. klasse tjener 66 % af elevernes forældre tilsammen mere end ½ mio. kr., og i folkeskolens 10. klasse udgør den tilsvarende gruppe 57 %. Tallene for elever i efterskolen er henholdsvis 69 % og 74 %.

Generelt giver disse forskelle anledning til en **forventning om, at uddannelsesfrekvensen vil være størst blandt afgangselever fra folkeskolens 9. klasse og efterskolens 10. klasse.** Det er interessant at belyse, om nogle af de forventede mønstre bliver brudt.

1.3.2 SANDSYNLIGHED FOR AT PÅBEGYNDE UNGDOMSUDDANNELSE

Sandsynligheden for at påbegynde en ungdomsuddannelse er størst blandt 10. klasse efterskoleelever. Forskellen mellem øvrige grupperinger er ikke stor, men den laveste sandsynlighed er blandt efterskoleelever fra 9. klasse.

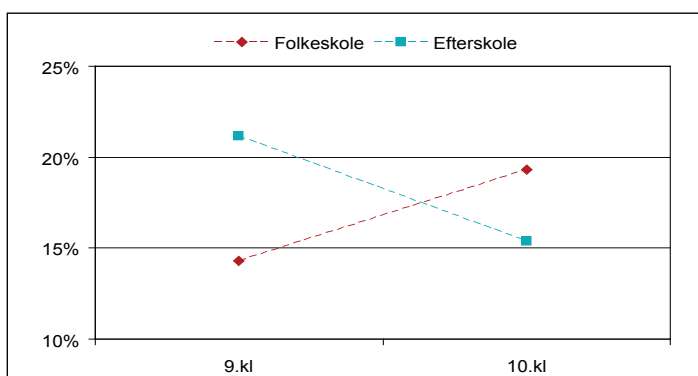
Figur 1.2
Sandsynlighed for at påbegynde en ungdomsuddannelse, 2005

1.3.3 RISIKO FOR AT AFBRYDE UNGDOMSUDDANNELSE

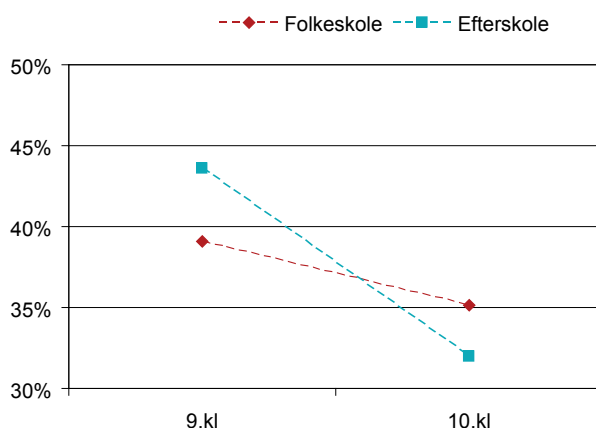
Risikoen for ikke at gennemføre en ungdomsuddannelse er størst blandt de elever, der går ud af efterskolernes 9. klasse og folkeskolens 10. klasse, og mindst hvis man går ud af folkeskolens 9. klasse eller efterskolens 10. klasse.

Figur 1.3
Sandsynlighed
for at afbryde
en ungdoms-
uddannelse,
2005

Mønstret er det samme, hvis vi alene fokuserer på afbrydelse af en gymnasial ungdomsuddannelse. Ser vi derimod på afbrydelse af en erhvervsfaglig uddannelse, (hvor afbrydelsesfrekvensen er væsentlig større), er andelen, der afbryder markant mindre blandt elever, der har gennemført 10. klasse – og især 10. klasse på en efterskole. Den er højest blandt elever, som kun har gennemført 9. klasse - og især hvis det er på en efterskole.

Figur 1.4
Sandsynlighed
for at afbryde en
erhvervsfaglig
ungdoms-
uddannelse,
givet at man
har påbegyndt
en erhvervs-
uddannelse
2005

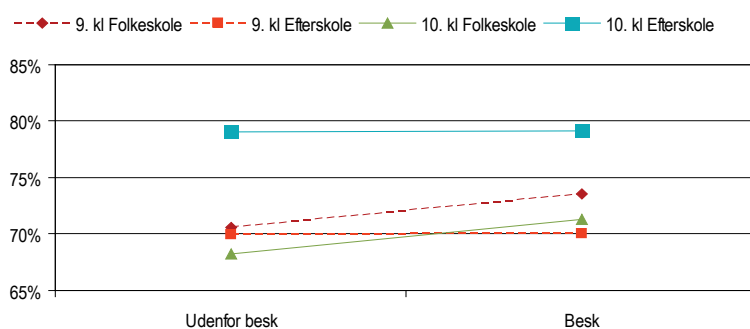

1.3.4 MØNSTERBRYDNING

Når man sammenligner unge fra hjem, hvor begge forældre er i beskæftigelse og unge fra hjem, hvor mindst en forælder er uden for beskæftigelse, er det forventeligt, at sidstnævnte vil klare sig dårligere i uddannelses- og beskæftigelsesmæssig henseende. I rapporten konkluderes det imidlertid, at dette ikke er tilfældet for elever, der har gået på efterskole, men derimod kun for folkeskoleelever. For efterskoleelever, der har mindst en forælder uden for beskæftigelse, gælder følgende således:

- De har **ikke** mindre sandsynlighed for at påbegynde en ungdomsuddannelse end unge fra hjem, hvor begge forældre er i beskæftigelse.
- De har **ikke** højere risiko for at afbryde en ungdomsuddannelse end unge fra hjem, hvor begge forældre er i beskæftigelse.
- De har **ikke** mindre sandsynlighed for at påbegynde en gymnasial uddannelse end unge fra hjem, hvor begge forældre er i beskæftigelse.

Figur 1.5
Sandsynlighed
for at
påbegynde
en gymnasial
uddannelse,
2005

Blandt efterskoleeleverne er sandsynligheden for at påbegynde en gymnasial uddannelse således næsten den samme, uanset om forældrene er i beskæftigelse. Dette forhold ser vi ikke for folkeskoleelever, idet unge fra hjem, hvor forældrene ikke er i beskæftigelse, er mindre tilbøjelige til at påbegynde en ungdomsuddannelse. Dette gør sig især gældende for 10. klasse folkeskoleelever.

Derudover bemærkes det også, at sandsynligheden for, at den unge selv senere kommer i beskæftigelse, ikke afhænger nævneværdigt af, om forældrene er i beskæftigelse.

Ét forhold er forældrenes beskæftigelse - og betydningen heraf er, som beskrevet ovenfor, minimal for efterskoleelever. Derudover har vi undersøgt betydningen af en række øvrige baggrundsforhold, som typisk forventes at have indflydelse på den unges uddannelsesforløb. Det er her interessant at bemærke, at vi ser det samme billede som ovenfor, når fokus er på andre baggrundsforhold end forældrenes beskæftigelse - eksempelvis forældrenes uddannelsesnivea, indkomst samt hvorvidt den unge har været i kontakt med sociale myndigheder.

Negativ social
arv betyder
mindre for
efterskoleelever

Man kan således konkludere, at **negativ social arv** betyder mindre, når en ung har gået på efterskole.

1.3.5 FAGLIGT NIVEAU I GYMNASIET

Gymnasiale karaktergennemsnit

Det konkluderes i rapporten, at det gymnasiale karaktergennemsnit afhænger af, om en ung person har gået på efterskole. For den samlede gruppe af hhv. folkeskole- og efterskoleelever gælder således, at det har en **positiv indvirkning på det gymnasiale karaktergennemsnit, hvis en ung person har afsluttet grundskolen på en efterskole.**

1.3.6 VIDERE FORLØB I UDDANNELSESsystemET

Videregående uddannelse

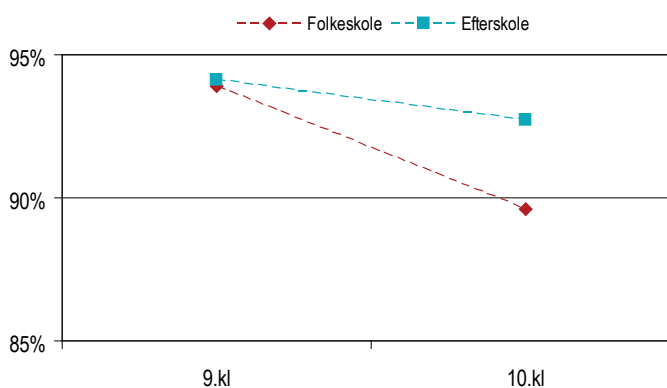
Når vi ser længere frem i livet, og således fokuserer på, om unge påbegynder en videregående uddannelse, gælder det for unge, som afslutter grundskolen fra **10. klassetrin:**

- at efterskolens 10. klasses afgangselever på langt sigt har større sandsynlighed for at påbegynde en videregående uddannelse end folkeskoledimitterende – men samtidig at det tager længere tid for den unge at træffe et uddannelsesvalg.

For unge, som afslutter grundskolen fra **9. klassetrin,** gælder omvendt

- at folkeskoles 9. klasses afgangselever på kort sigt har større sandsynlighed for at påbegynde en videregående uddannelse end efterskoledimitterende.

Figur 1.6
Sandsynlighed for at have påbegyndt en videregående uddannelse efter 8 år, grundskole afsluttet i 1998

Sandsynligheden for at påbegynde en videregående uddannelse er desuden stort set ens for efterskolens 9. og 10. klasse og folkeskolens 9. klasse, mens elever, der gik ud af folkeskolens 10. klasse skiller sig negativt ud fra de øvrige tre elevgrupper.

1.4 FORTOLKNING AF OG FORKLARING PÅ FORSKELLENE

Miljøskifte
som en del af
forklaringen?

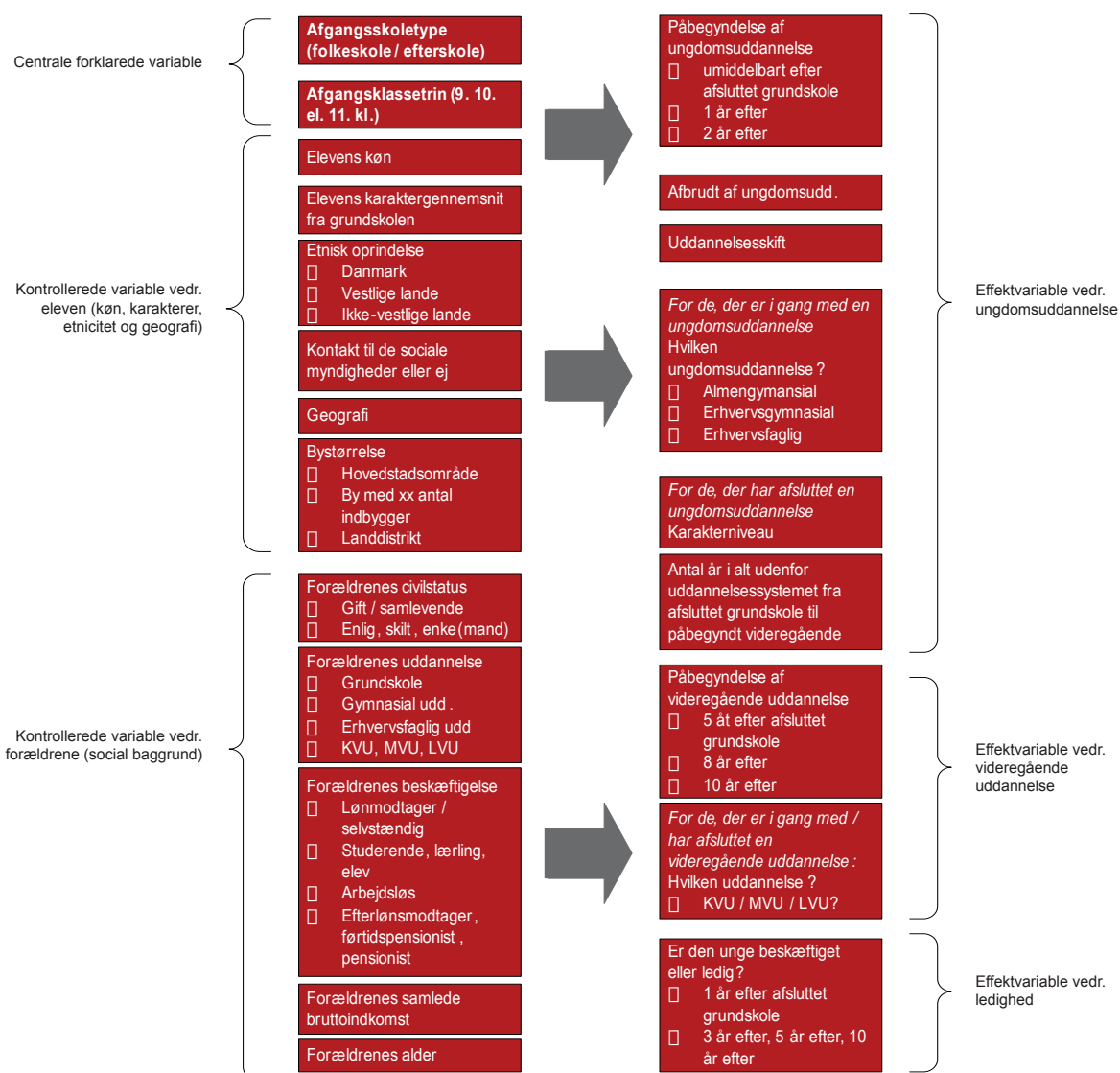
Capacent Epinions rapport fremlægger alene undersøgelsesresultater, og indeholder ikke fortolkninger eller vurderinger af mulige årsagsforklaringer på de fundne sammenhænge. **Efterskoleforeningen vurderer** imidlertid, at én af de væsentlige forklaringer på ovenstående resultater er, at det for mange unge har stor betydning at foretage et **miljøskifte**, før de påbegynder en ungdomsuddannelse. Det pædagogiske miljø på en kostskole giver nogle oplagte muligheder for personlig vejledning og for tilegnelse af **nye sociale færdigheder og modning**.

Elever og lærere er på samme skole døgnet rundt, hvilket grundlæggende ændrer relationen mellem elev og lærer. Kostskolemiljøet er også et anderledes læringsrum, hvor undervisning og dannelse/ personlig udvikling sker på tværs af undervisnings- og samværsituationer. PISA undersøgelsen viser, at forældre generelt har en meget positiv vurdering af efterskolelærernes faglige kompetence og engagement og stor tilfredshed med undervisning og undervisningsmetoder i efterskolen. For de fleste elever fører dette til et **positivt fagligt udbytte**, men såvel elever som forældre fremhæver typisk også at **den personlige kompetenceudvikling** som sker på det tidspunkt, hvor den personlige identitetsdannelse for alvor tager fat, er en væsentlig positiv sideeffekt af et efterskoleophold.

1.5 EFFEKT-UNDERSØGELSENS ANALYSEMODEL

Modellen viser, hvilke typer oplysninger/data, der indgår i analysen.

Figur 1.7
Analyseoversigt

2. KORT OM CAPACENT EPINION

Capacent Epinion er et specialiseret analyse- og konsulentfirma og en del af Capacent Danmark med en fast stab på i alt 300 medarbejdere samt 200 interviewere.

Denne pixi-udgave er udarbejdet på baggrund af rapporten **Efterskolernes effekt på unges uddannelse og beskæftigelse**. Såfremt pixi-udgaven giver anledning til yderligere spørgsmål, henvises læseren til rapporten, som kan findes på www.efterskoleforeningen.dk.

Efterskoleforeningen har finansieret undersøgelsen, og foreningen er indgået i følgegruppe med forskerne, men ansvaret for analysens tilrettelæggelse og for fremlæggelse af resultater er helt og holdent Capacent Epinions.

Capacent Epinion

Søndergade 1A, 1.-5.

8000 Århus C

+45 87 30 95 00